

Otázky ke státním bakalářským zkouškám – BON

Ke státní zkoušce je podmínkou prostudování povinné literatury (seznam na konci otázek).

Student si losuje jednu otázku z okruhu **Filosofie a etika**, jednu otázku z okruhu **Sociologie a ekonomie** a jednu otázku z okruhu **Politologie a právo**.

Okruh I – Filosofie a etika

1. Platón – ontologie („Mýtus o jeskyni“ a jeho interpretace, idea Dobra, smysl metafory stínu, námitky vůči teorii idejí, historické působení Platónovy ontologie)
2. Aristotelés – ontologie (nauka o kategoriích, „hylemorfismus“, jak dochází ke změně věcí, rozlišení čtyř druhů příčin, konečný zdroj pohybu)
3. Aristotelova etika (cíl všeho usilování, ctnosti a jejich dělení, jak žije ctnostný člověk, v čem spočívá pravá blaženost)
4. Stoicismus (stoická metafyzika jako východisko pro etiku, mudrc a ctnost, žít v souladu s přírodou, představitelé a jejich příspěvek)
5. Epikureismus (Epikurova metafyzika jako základ etiky, čtyři druhy strachů, rozlišení a spravování slastí a potřeb, úloha filosofie)
6. Křesťanská etika (étos Starého zákona, poselství a odlišnost Nového zákona, principy z Kázání na hoře, křesťanské pojetí zla, svědomí a odpovědnost dle Tomáše Akvinského, křesťanské ctnosti „vlité“)
7. Descartes (metodická skepse; argument *Cogito*; Descartův dualismus a jeho úskalí; mechanistické pojetí přírody)
8. Racionalismus a empirismus v teorii poznání (Srovnajte: dedukce vs. indukce, otázka vrozených idejí, metafora „nepopsané desky“. Předvedte tyto rozdíly na srovnání zvolených představitelů kontinentálního racionalismu a britského empirismu.)
9. Kant teorie poznání (syntéza racionalismu a empirismu, poznání *a priori* a *a posteriori*, hranice metafyziky – antinomie čistého rozumu. Pojem „kopernikánský obrát“ v kontextu Kantovy *Kritiky čistého rozumu*)
10. Kantova etika (imperativy, jednání ve shodě s povinností a z povinnosti, význam úmyslu, motivace mravního jednání)
11. Pojetí spravedlivého státu ve filosofii Platóna a Aristotela (jsou morální normy něčím přirozeným, nebo výsledkem dohody? Co je spravedlnost? Jaké jsou důsledky demokratické výchovy a demokratického pojetí svobody?)
12. Teorie společenské smlouvy. (T. Hobbes o přirozeném stavu a jeho vysvětlení legitimacy státu. J. Locke o přirozeném stavu, zákonu a právech. V čem se liší Lockovo vysvětlení legitimacy státu od Hobbesova pojetí?)
13. J. J. Rousseau a jeho koncepce svobody, společenské smlouvy a obecné vůle.
14. Utilitarismus (základní teze, představitelé, kritika utilitarismu a srovnání s deontologickým přístupem, další směřování a konsekvencialismus)
15. F. Nietzsche (kritika státní morálky; vůle k moci; diagnostika nihilismu v souvislosti se „smrtí Boha“)

Literatura:

- R. Scruton: *Krátké dějiny novověké filosofie*. Brno, 1999;
A. Kenny: *Stručné dějiny západní filosofie*. Praha, 2000;
Velké postavy politické filozofie. Praha, 1996;
Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994;
Röd, W. *Novověká filosofie I., II.* Praha, 2001.;
Tretera I.: *Nástin dějin evropského myšlení*, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999;
Long, A.A. *Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha: Oikoymenth, 2003.

Okruh II – Sociologie a ekonomie

1. Geneze sociální teorie (projekt osvícenství, sociální dopady francouzské revoluce; založení sociologie; pozitivismus A. Comta, evolucionismus a sociální darwinismus H. Spencera;; organické pojetí společnosti).
2. Francouzská sociologická škola (E. Durkheim – sociální fakt jako předmět sociologie, příklady; specifčnost sociologického vysvětlení ve srovnání s psychologí; kolektivní reprezentace a rituály, společenská dělba práce; M. Mauss – význam a funkce daru).
3. Pozitivismus a rozumějící sociologie (Max Weber – racionalizace, byrokracie, jednání, společenská třída a typy panství; problém hodnotové neutrality a ideální typ; Georga Simmel – sociální formy a diferenciací v moderní kultuře).
4. Společenská solidarita, redistribuce, nerovnost a konflikt. Hegelova koncepce dějin a historický materialismus; K. Marx – společenské bytí a vědomí; třída u Marxe ve srovnání s Weberem. Paretovo odmítnutí socialismu, derivace a residua v jednání, teorie elit).
5. Sociologie v podmínkách industrializace, urbanizace a migrace (rozvoj americké sociologie; důraz na jedince a jeho představu o společnosti; socializace, primární skupiny, role, status a prestiž, sociální mobilita; sociologie města – Chicagská škola).
6. Funkcionalismus (T. Parsons, systémové pojetí společnosti, funkce norem a normativní kultura; pojetí dysfunkce a deviace u R. K. Mertona, funkce konfliktu podle L. Cosera a R. Dahrendofa; kritiky konsenzualismu).
7. Jedinec, interakce a sociální realita (symbolický interakcionismus E. Goffmanna, fenomenologická sociologie A. Schütze a sociální konstrukce reality. Paradigma konstruktivismu a jeho povaha).
8. Struktura a jednání (protiklad voluntaristického a deterministického pojetí jednání; principy strukturalismu a poststrukturalismu – vědění, moc a diskurs u M. Foucaulta; Teorie jednání u P. Bourdieu – sociální prostor, typy kapitálu, habitus a sociální pole; společenská řeč diferencí).
9. Sociální změna, globalizace a migrace (teorie světového systému podle I. Wallersteina; globální krize, nerovnost a její důsledky – Z. Bauman, U. Beck; migrační teorie)
10. Sociální identity (etnicita, národ, gender, třída a „rasa“; menšinové identity, stereotypy, sociální vyloučení a marginalizace; liberalismus, multikulturalismus, konzervativismus v politice identit).

Literatura:

- BARŠOVÁ, A. – BARŠA, P. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova univerzita, 2005.
- BAUMAN, Z. Globalizace: důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta, 1999.
- CUIN, C. H. – GRESLE, F. Dějiny sociologie. Praha: SLON 2004.
- ERIKSEN, T. H.. Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy. Praha: SLON, 2012.
- HOLUBEC, S. Sociologie světových systémů: hegemonie, centra, periferie. Praha: SLON, 2009.
- GIDDENS, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999.
- KELLER, J. Dějiny klasické sociologie. Praha: SLON, 2004.
- KELLER, J. Úvod do sociologie. 4. vyd. Praha: SLON, 1999
- PETRUSEK, M. a kol. Sociologie. Praha: SPN, 1997.
- SZALÓ, C. Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich. CDK, 2007.
- ŠUBRT, J. Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století. ISV, 2001.

11. Trh práce a pracovněprávní vztahy: profesní volba (vloha, nadání, schopnost, vzdělávací systém, dělba práce), získání profese (životopis, motivační dopis, přijímací pohovor), pracovní právo (zaměstnavatel x zaměstnanec a jejich práva a povinnosti, vznik a formy pracovního poměru, trvání a zánik pracovního poměru).

Literatura:

MAREŠ, S., MOHELSKÁ, H., ŠABATOVÁ, M. *Manažerské metody*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004
Zákon č. 262/2006 Sb., *Zákoník práce*.

12. Tržní ekonomika a ochrana soukromého vlastnictví: základní ekonomické pojmy (ekonomické subjekty, ekonomické systémy, teorie potřeb, statky, výrobní faktory, dělba práce), trh zboží a služeb (strana poptávky, strana nabídky, trh a rovnovážná cena), soukromé vlastnictví a jeho ochrana (vlastnictví, nejčastější formy porušování autorských práv).

Literatura:

HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009,
HOLMAN, R. *Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. Praha : Beck, 2000,
Zákon č. 121/2000 Sb., *O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským*

13. Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice: základní makroekonomické veličiny (HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance), sociální politika (veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění a důchodový systém, nemocenské pojištění, státní politika zaměstnanosti), fiskální a monetární politika (státní rozpočet, ČNB).

Literatura:

HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009,
PAVELKA, T. *Makroekonomie základní kurz, druhé aktualizované vydání*. Praha : Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007,
aktuální materiály MPSV a ČSSZ

14. Podnikání, management, marketing: právní formy podnikání (podnikatel, osobní podniky a podniky pro jednotlivce, kapitálové společnosti, sdružení podniků), management (vymezení pojmu, úrovně řízení, metody kreativního řešení problémů), marketing (reklama, cena produktu)

Literatura:

SYNEK, M. a kol. *Podniková ekonomika*. Praha, C. H. Beck, 2000,
SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008,
MAREŠ, S., *Základy managementu*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004

15. Finance: peníze (funkce a žádoucí vlastnosti, evoluce peněz a platebního styku), bankovníctví (dvoustupňový bankovní systém, produkty depozitní, úvěrové a platebního styku, RPSN, úročení).

Literatura:

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví třetí vydání*. Praha : Management press, 2000,
SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008,
POLOUČEK, S. a kol., *Bankovníctví*, Praha : C. H. Beck, 2006

Okruh III – Politologie a právo

1. Předmět studia politologie. Duvergerovo rozdělení přístupů dle obsahu politické vědy. Trojdimenzionální pojetí politiky – vysvětlete jednotlivé dimenze a uveďte příklady.
2. Vysvětlete normativně-ontologický, historicko-dialektický a empiricko-analytický přístup v politické vědě. Co je komparativní metoda a proč ji politologie využívá?
3. Jaké jsou rozdíly mezi konsociační a konsensuálním modelem vládnutí na straně jedné a westminsterským modelem vládnutí na straně druhé.
4. Jak byste charakterizovali stát? Popište jeho hlavní rysy. Jak se mění funkce státu v závislosti na jeho typu (minimální stát, stát jako nástroj rozvoje, sociálnědemokratický stát, totalitní stát)?
5. Jaké je chápání moci v politologii? Co je to *moc*? Jaké jsou její základní dimenze? Vysvětlete dělbu moci. Kterí teoretikové s konceptem přišli? Uveďte hypotetický příklad dělby moci.
6. Jaké jsou základní přístupy ve studiu nedemokratických režimů? Jaký je rozdíl mezi totalitárním a autoritativním režimem?
7. Základní techniky přímé demokracie, jaké jsou jejich charakteristiky? Uveďte příklady zemí, kde se vyskytují.
8. Jaký je rozdíl mezi unitárním státem a federací? Jaké jsou typy federací? Vysvětlete termíny *regionalizace*, *regionalismus*, *politická decentralizace*, *administrativní dekoncentrace*.
9. Charakterizujte parlamentní systém vlády. Rozdělte parlamentní systémy dle vztahu vlády a parlamentu a dle vztahu premiéra a členů vlády. Kterí odborníci se této problematice věnovali?
10. Analyzujte prezidentský a poloprezidentský systém vlády. Uveďte příklady zemí s těmito formami vlády.

Literatura (k 1-10):

- Berg-Schlosser, D. - Stammen, T. 2000. *Úvod do politické vědy*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku.
- Cabada, L. - Kubát, M. 2004. *Úvod do politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Dočekalová, P. – Švec, K. a kol. 2010. *Úvod do politologie*. Praha: Grada.
- Heywood, Andrew. 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Hloušek, V. - Kopeček, L., eds. 2003. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektiv demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.
- LeDuc, L. - Niemi R. G. - Norris, P., eds. 2002. *Comparing Democracies 2: New Challenges in the Study of Elections and Voting*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Novák, M. 1997. *Strany a stranické systémy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Říchová, B. - Fiala, V. a kol. 2002. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Praha, Olomouc: Moneta.
- Říchová, B. 2000. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.
- Říchová, B. 2002. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál.

11. Co se rozumí pojmem prameny práva, co je za ně považováno v českém právním řádu a v čem se okruh uznávaných pramenů práva liší v rámci jednotlivých velkých právních tradic (rodin) soudobého práva?

Literatura:

- Knapp, V.: *Teorie práva*, Praha 1995, str. 129 - 146
- Gerloch, A.: *Teorie práva*, 5. vydání, Plzeň 2009

12. Jakými hlavními metodami se vykládá právní text a jaká je podstata těchto metod?

Literatura:

- Knapp, V.: *Teorie práva*, Praha 1995, str. 167 – 173
- Gerloch, A.: *Teorie práva*, 5. vydání, Plzeň 2009
- Melzer, F.: *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*, Praha 2010

13. Jaké hlavní funkce plní Parlament v ústavním pořádku ČR a jaký je jeho vztah k ostatním mocím ve státě?

Prameny: hlava II. Ústavy ČR; zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu; zákon č. 247/1995 Sb., volební zákon (přehledově)

Literatura:

Pavlíček, V., a kol.: Ústavní právo a státověda, II. díl, 2. vydání, Praha 2008, str. 321 – 478
kol. aut.: Parlament ČR, 2. vydání, Praha 2008

14. Jak je organizována soudní moc v ČR: jaká jsou základní pravidla o jmenování a odvolávání soudců, účasti laické veřejnosti na výkonu soudnictví, soudní organizaci a jaké jsou pravomoci soudní moci?

Prameny: hlava IV. Ústavy ČR; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích; zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců; procesní kodexy (přehledově)

Literatura:

Pavlíček, V., a kol.: Ústavní právo a státověda, II. díl, 2. vydání, Praha 2008, str. 600 – 649

15. Jak jsou v ústavním pořádku ČR garantována a chráněna základní práva a svobody a co mezi ně náleží?

Prameny: Listina základních práv a svobod

Literatura:

Klíma, K., a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, 2. Vydání, Plzeň 2009

Povinná literatura:

1. Baumann, Z.: *Tekuté časy: život ve věku nejistoty*, Praha: Academia, 2008.
2. Bureš Jan, Charvát Jakub, Just Petr, Štefek Martin: *Česká demokracie po roce 1989*, Praha: Grada, 2013
3. Descartes: *Rozprava o metodě*
4. Eriksen, T., Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008.
5. Fárek, M. a kol. *Základy religionistiky. Světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika*. Studijní texty pro pedagogy. Projekt Religionistické vzdělávací centrum. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008.
6. Giddens, A.: *Unikající svět: jak globalizace mění náš svět*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.
7. Hayesová, N.: *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998.
8. Hayes, N.: *Aplikovaná psychologie*. Praha: Portál, 2003.
9. Keller, J.: *Až na dno blahobytu*, Earth Save CZ, 2005
10. Kohák, E.: *Člověk, dobro a zlo*, Praha: Ježek, 1993
11. Liesmann, K.P.: *Teorie nevzdělanosti*, Praha: Academia, 2009
12. Matějček, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Praha: Portál, 2013
13. Peregrin, J.: *Filozofie pro normální lidi*, Praha: Dokořán, 2008
14. Platón: *Obrana Sókrata*
15. Sartre: *Existencialismus je humanismus*, Praha: Vyšehrad, 2004